

ՎԱՐԱԳԱՅԻ ՀԱՎԱՏԻՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԻՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԵԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷՅԷ

ՄԻԻԹԱՍԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԳԻՐԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1868 ԱՊՐԻԼ 15 ԲԱԶԱՐ ԷՐԹԵՍԻ

ՆՈՒՄԵՐՈ 20

Վարազայի Հավատիս հաճախող 5 տե՛ֆա չըգարընդ սենեկի գըյմեթի փէջին օլարագ 100 ղուրդուշ օլուպ, Թաշալար իչին փօթա իւճըթի պէ-
րապէր օլարագ 120 ղուրդուշ տուր, վէ նիւսիւնի 20 շէր փարայա սաթըլաճագ տըր, իլանաթըն պէհէր սըրասը պիւրինճի տէֆա իչին 2 իքինճի տէֆա
իչին 1 1/2 իւչինճի տէֆա իչին 1 ղուրդուշ տուր, մէքթուպ կէօնտէրմէք իսթէյէն Սթամպօլտա փիւրինճիլէր իչինտէ ճամըր խանտա Նուրիճան Ա.
Իփէքէան իսթինէ կէօնտէրմէք տիւրէր:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Բնդհանուր ժողովուն մանեալը զա-
յէթ պէջիւք տիւր: Փագաթ աղանաճագ
պիւր հալ միլէթիմիլ սայէյի թէպապիւր-
վէրի հազըթի փատիշահիտէ պէջիւք պիւր
նիյմէթէ մալիգ օլմուշ իքէնճի հէնիլ գըյ-
մէթի թանըմամագտա տըր, Նընսիփիտան
պուլունան զաթլար իսէ պիւթիւն պիւթիւ-
նէ քէնտի գըյմէթլէրինի թանըմամագտա
վէ քէնտիլէրինէ վէքալէթ գուրասը վէքէն-
տահա տողըուսու թէքմիլ միլէթ սիֆաթը
վէքէն հալինին վէ հաթտա քէնտիլէրինին
հուգուգունու մուաֆաղա էտէմէքտէ տիւր-
լէր:

Պու սէջլէտիյիմիլտէ, աճէպա եանը-
մագտա մըյըլ, Լըլահ վէրսին էջլէ օլ-
սուն, հալ պու քի տէյիլ, իլա տողըուսու-
նու սէջլէմէքտէյիլ, չիւնքիւ չիմտիյէ գա-
տար միլէթիմիլտէ փէք չօգ տէֆա Բնդ-
հանուր ժողով թէճէմիլ իթմիլ, Լաքին
հիշ պիւր գարարը տողըուտան տողըույա ի-
ճար օլտուղու հէմէն կէօրիւլմէմիլ տիւր,
պիլ զաթլէն պուրալը օլմատըղմըղտան,
չիմտիյէ գատար Բնդհանուր ժողովարտա
պուլունամամըչըտըր, վէ պու իքինճի մէճ-
լիս տիւր քի սէյիլ էթմէքտէյիլ վէ պու
իքի մէճլիստէ նէ կէօրտիւն տէյէնլէրէ պաշ-
գա պիւր ճէվապ վէրէմէյիլ իլա նէվսանի-
յէթ, տիգաթըղըղ, սուսըուգ, վաղիֆէ-
սիլըլէր տիւր կէօրտիւյիւմիլ տէյէպիլէճէ-
յիլ:

Բնդհանուր ժողովտա պիւրիպիւրլէրինի
իսթիաթ էտէճէք սուրէթտէ կէօրիւլմէք
եօգ, իլա եալընըղ զըթըղ, նէվսանիյէթ,
պէնլէք, նիհայէթ կէօրիւլմէք իշլէրի կէ-
րի պրագմագ, վէ հաթտա պաղըլըրը «Պէ-
նիմ էֆէրտըմագ գարըչ կէլտիլէր» տէյի պրա-

գըպ սալուլմագ վէ ղայրի հիւմ վէ ղայրի
հիւմ:

Չըգան ճումաա կիւնիւ Բնդհանուր
ժողով թէճէմիլ էթմիլտիւր, իլք ժողո-
վուն արձանագրութիւնու օգունմագ ա-
տէթտէն իքէն հազըր օլունմամըչ տըր տէնիլ-
տիլինտէն միւճատէլէլէրէ սէպէպիլէթ վէ-
րիլմիլտիւր, նիհայէթ Ղիւանապիւտ հաղ-
րէթլէրի քէնտի հաղընտա օլան թէլէք-
քիյէ կիւճէնէլէք իսթիտայա գալըլըր ի-
սէտէ, աղալար գապուլ իթմէլէր, իմտի
սօրարըլ Ղիւանապիւտ էֆէնտիյէ վէ քէն-
տի օղնալանլարընա քի մուգատտէթ թօթի-
լանան ժողովտա իլք ճումաա իչին թէք-
րար թօթիլանայա գարար վէրիլիւր, վէ պէլ
ճումաա կէլէր, կիւնէ վագթ օլմատըր արձա-
նանագրութիւնու եաղմայա տէյիւ էօղիւր
պէհանէ էթտիյի իչին, հաղըսըլըն տէյիւ
տողըույու սէյլէյէնէ կիւճէնէլէք իստի-
ֆայա չըգըլմասընըն սանէասըր նէտիւր, ա-
ճէպ պիւրաղ վագթ ղայպ էթմէք մի, եօգ-
սա պէնտէն պաշգա պու իշի եափաճագ
եօգ տէմէք միտիւր: Պունուն մանէասընը
օգույանլարըմըղն միւթալաասընա թէրք է-
տէրէք՝ կէլէլիմ փիւրիլ մատտէսինէ փիւր-
կիւ մէսէլէսի միւղաքիլէրէ գօնուլտուգտա,
Սէրվիլէն էֆէնտի խառն ժողովուն գալէ-
մէ ալմըլ օլտուղու տեղեկադիրին մատիլի
մէճլիսէ իֆատէ էյլէտի, միւմայիլէյս պու
ոէօղլանիլ թէքմիլ էթտիլտէ, փանոսեան է-
ֆէնտի ճէվապ վէրէրէք մէճլիստէն ըուլս-
սաթ իստէմիլտիւր, մէքքիւր տեղեկագիր ի-
չինտէ պուլունան պաղը եանըլըպլարը իյ-
ղահ էյլէմէյէ, Սէրվիլէն էֆէնտի, «Հաճէթ
եօգ տուր» ճէվապը վէրտիյինտէն թէքմար-
լամըլ նիհայէթ իշ երեպիտանըղտան չը-
գարագ միւտաի վէ միւտալէլէ սըրասընա
կէլմիլ թարաֆիլէն պիւրէլէր կէօստէրիլ-
միլ եալանճը տէրիլէն պիւր ուֆագ մարա-
ղա վուգու պուլմուշ Ղիւանապիւտ էֆէն-

ի հաղըանիյէթ քիայէթ էտէրէք հաղըտ-
սըլ օլան քիմէյէ սուս տէլէճէք եէրտէ
մէճլիսի գալիւմայա գարար վէրմիլ օլտու-
ղունտան ահայինին սէօղէ գարըլմասընա
սէպէպիլէթ վէրիլմիլ, համտ օրուն իշ
պէյիլմէյէրէք թէքրար տիւն ալըլըլ, հալ
պու քի Սէրվիլէն էֆէնտի հըրսլանարագ
պրագմըլ կիլմիլտիւր, քէլա սայըր պիւր
գալ աղալար սալուլմուշլար տըր, վէ պիւր
գօմիսիօն մարիֆէթիլէ թարաֆիլէն իպ-
րաղ օլունան պիւրմէլէրին տողըուսու, մէյ-
տանա չըգմասընա գարար վէրիլմիլտիւր,
քէլա չիմտիյէ գատար էմալի կէօրիւլմէ-
միլ օլան պիւր վուգուլմըր տալիլ Բնդհա-
նուր ժողով գապուլ էթմէմիլտիւր, եանի-
փանոսեան էֆէնտի հաղընտա հիսապ ի-
չին օլան թագտիւր ըէտտ օլունարագ մէլ-
քիւր գօմիսիօնտա թէթիլ օլունմասընա
գարար վէրիլմիլտիւր վէ թագրիւր պաթալ
օլմուշ սուր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆՈՒՄԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՊՐԻԼ 12 Ի
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

() ր առաջ ժողովըդեան ուշն ու մտա-
ճութիւնը ժողովին գումարման վրայ դար-
ձած էր զլսովին և ոմանք կը տարակուսէին
ժողովոյն գումարմանը վրայ, ոմանք կ'են-
թարգրէին թէ դարձեալ գործ մը պիտի չկըր-
նայ տեանէլ, ոմանք ալ կըսէին թէ խառն
ժողովոյն ըրած հակադրային որոշումները մի-
այն պիտի վաւերացնէ և ոմանք կառարկէին
թէ ի՞նչ կը յուսաք ամուլ և իր իրաւանցն
անտարբեր Բնդհանուր ժողովէ մը, որու
միայն անունը կայ, ստուերը կայ և ինքբո-
լորովին լքեալ ու թմրած մարմին մ'է, և
եթէ բան մը պիտի ըլլայ, նա ալ ժողո-
վուրդը պիտի ընէ:

Ժողով գալան այս տրտունջներն ու
իրաւացի գանգատները բնականաբար ան-

վստահութիւն կենթադրէին Ռեդ-հանուր ժողովոյ գէմ :

Ժողովուրդը իրաւունք ունէր ասանկ մտածելու, ըստ որում մեր ազգային երես-փոխանութիւնը այնպիսի անցեալ մ'ունի, որ ոչ ապագային առջև կրնայ արգարանալ և ոչ պատմութեան մէջ :

Ինչ է արդեօք երեսփոխանութեան պարտքը և ուսկից կը բղխի իր իշխանութեան ծագումը :

Լշխարհի վրայ գլխաւորաբար երկու կերպ կառավարութիւն կայ. — բացարձակ և սահմանադրական :

Լռաջին կերպին դրութիւնը բայար-ձակ միապետական է և կայսրը կամ թա-գաւորն է երկրին, ժողովրդեան և ամեն բանի բացարձակ տէրը, այսինքն՝ երկիր, հարստութիւն, կեանք պատիւ ու ստաց-ուածք միապետին իրերը են, որ ինք իրմէ կառնու իշխանութիւնը և պատասխանատու է միայն իր խղճին :

Երկրորդ կերպը սահմանադրական է, այսինքն բուն ժողովրդին է հայրենիքի ազ-գային շահուց և իրաւանց օրինաւոր տէրը և ժողովուրդը կընտրէ իր կառավարութեան ձեւը, օրէնքը և կառավարութիւնը, որ պատասխանատու է ժողովրդեան, ըստ որ-ում այս կերպին մէջ իշխանութեան ծա-գումը ի ժողովրդինն է և ժողովուրդին է վեհապետը (ը բէօրը է լը սուվէրէն) :

Լռաջին կերպին մէջ կըսուի կայսր Ռուսիոյ, Պրազլիոյ ևն. իսկ երկրորդ կերպին մէջ կըսուի կայսր Վաղդիսլոց, Թագաւոր Լատաւիոց ևն :

Ինչպէս է որ հպատակ ժողովուրդ-ներն ալ իրենց առաջին վարչութեան կեր-պը տիրող կառավարութեանց ձեւէն կառ-նուն : Եւ որովհետեւ մեր ազգն ալ Օսմա-նեան կառավարութեան հպատակ ազգերէն մէկն է դարերէ ի վեր, հարկ էր որ իր շարժումներն ալ տիրող կառավարութեան ձեւին, սկզբանն ու դրութեանը յարմար-էին :

Թանկեմաթի հաստատութենէն առաջ մեր ազգը Լմիրաներու և Պատրիարքի բա-ցարձակ իշխանութեանցը տակ կը կառա-վարուէր :

Թանկեմաթէն ետքը այս կերպը փո-փոխութիւն մը կրեց :

Լյս փոփոխութիւնը՝ որ ամիրայից ու պատրիարքներու բացարձակ և անպա-տասխանատու իշխանութեանը վրայ մեծ ազ-դեցութիւն մ'ունեցաւ, դիպուած կամ ինքնին եղած գործ մը չ'էր, այլ ժամանա-կին բերմունքը, դարուս ամենամեծ սկզբան

ծնունդը և տիրող կառավարութեան կամ-վի ընդունած մեծ փոփոխութեան մէկ նը-շանաւոր արգասիքն էր, մէկ խօսքով ըսենք՝ տիրող կառավարութիւնը շարժեցաւ, շար-ժեւում էր նաեւ հպատակութիւնը. տիրող կառավարութեան ձեւը փոփոխութիւն կրեց, փոփոխութիւն կրելու էր նաեւ հպատակ ժո-ղովրդոց վարչութեան ձեւը :

Լյս կերպը՝ որ ամիրայից և պատրի-արքական բացարձակ իշխանութեան զեղ-ծումներուն առաջքը առնելու և ժողովրդա-կանութիւնը հաշտեցնելու կամ անոր իրաւ-ւունքները ձեռք բերելու միջոց մ'էր, թէ և ժողովրդեան մարդիկներ ամիրաներու հետ մէկ տեղ 'ի ժողով կը գումարուէին, բայց ժողովրդականութիւնը աւելի ազդե-ցութիւն մը չ'ունէր ժողովներուն մէջ. վստ-զի թէ և կառավարութեան անունը փո-խուեցաւ, բայց ձեւը նոյն մնաց :

Լսելէ կիրքերը բաւական չ'հանդար-տեցան, զեղծումները նոյն մնացին, ուստի և հարկ կ'ըլլար որ մեր ազգային վարչու-թիւնը նոր ու նշանաւոր փոփոխութիւն մ'ալ կրէր :

Լյս ըլլալիք փոփոխութիւնն ալ իր ծագումը 1856 ի չաթմար — իւմայունէն առաւ, և ծնաւ 1860 մայիս 24 ի երջանիկ աւուր Սահմանադրութիւնը :

Լյս մեծ ու նշանաւոր և ազգային տարեգրութեանց մէջ ոսկի տառերով ար-ձանագրուելու արժանի փոփոխութիւնը՝ որ մեր ազգային վերածնութեան և քաղաքա-կրթութեան թուականն է, ժողովրդեան խնդարին ծախսահարութիւններովը ընդու-նուեցաւ. վստեղի պատասխանատու և սահ-մանադրական վարչութիւնը ժողովուրդին ուղած, տիրած և ընդունած կերպն էր, ըստ որում քուէարկութիւնը՝ որ սահմանադրա-կանութեան (ըսել կուզենք օրինաւոր իշ-խանութեան) սկզբունք է և երեսփոխանու-թիւնը՝ որ ժողովրդական իշխանութեան և պատասխանատու վարչութեանց յարաբե-րութիւններու ներդաշնակութիւնը պահող մարմինն է. զեղծումներու բռնաբարոթութեանց և հարստահարութիւններու բարձման, ազ-գային շահուց, իրաւանց, հաւասարութեան և արդարութեան երաշխաւորութիւնը կամ-րապնդէր, բնականաբար ժողովրդին վստա-հութիւնը կ'առաւելուր իր վրայ :

Լյս օրէն ահա ազգային գործերը սկսան ուրիշ կերպարանք մ'առնուլ և այն օրէն ժողովուրդն սկսաւ իր ազգային ու կրօնական շահուց և իրաւացը տէր ըլլալ :

Թէեւ մէկ քանի բացառիկ պարագա-ներ գլխաւոր և աններելի պակասութեանց

ու զեղծումներու պատճառ եղան, բայց ա-տոնք ապագային համար մէյլէկ զգուշու-թեան դասեր են մեզի :

Չ'կայ ազգ մը և չ'կայ ժողովուրդ մը՝ որ վիճակէ մը ուրիշ նոր վիճակի փոխուած ժամանակ անփորձորթիւն և տհասութիւն չ'ունենայ ու թերութիւններ չ'գործէ :

Ժողովուրդն իր երեսփոխանները ընտ-րելու մասին սխալեցաւ և երեսփոխանու-թիւնն ալ իր վարչութիւնները ընտրելու մասին :

Ժողովուրդը իր ձայնն ու կարծիքնե-րը ընտրած երեսփոխաններուն յանձնելու վը՝ կարծեց թէ ալ իրեն համար ամեն բան լինցաւ :

Հոս է ահա ժողովուրդին երկրորդ սխալումը :

Երեսփոխանութիւնը կայծեց թէ ժո-ղովուրդը զինքն իր վրայ բացարձակ և ան-պատասխանատու դատաւոր կարգեց և սկը-սաւ ըստ հաճոյս գործել, ժողովրդեան ձայ-նին անլսող ըլլալ, կամ երբեմն ու նաեւ շատ անգամ թոյլ ընծացք մը բռնել և մինչև իր ու ազգային շահուց և իրաւանց անտարբեր ըլլալ :

Հոս է ժողովրդեան առաջին սխալու-մը, որով չ'կրցաւ գիտնալ թէ իր վստա-հութեան քուէները որո՞ւ տուաւ, ըսել կ'ուզենք բարձր տիւրքոսներն ու մեծ մեծ ա-նունները շլացուցին զինքը :

Իսանկ թերութիւններ՝ որ աւելի սխալմունքներ են, և ինչպէս ըսինք, կաղ-մակերպութեան նոր պատրաստուող աղ-գերու համար անբնական իրողութիւններ չեն, բայց ապագային մէջ վերստին սխա-լիլը մեծ անխոհեմութիւն է :

Ս'եր վերի ըսածներէն ինչպէս յայտ-նի տեսնուեցաւ, երեսփոխանութեան կամ օրինաւոր իշխանութեան ծագումը ի ժողու-րդինն է, վստեղի ժողովուրդին կառնուն իրենց իշխանութեան սկզբունքը :

Լռնուլը՝ որ ստանալ ըսել է, ինքնին չ'գոյանար, այլ մէկէ մը կը տրուի, և ո-րովհետեւ ժողովուրդն ալ իշխանութիւն կը յանձնէ իր երեսփոխաններուն՝ որ իր իրաւ-ւունքն է, բնականաբար փոխադարձ պար-տաւորութիւններ կը գնէ երեսփոխանու-թեան վրայ :

(Ըրաւանիւնէ :)

• • • Խմբագիր

«Խար արդարութեան. կամ առաջին յարութիւն» անունով հեղինակութիւնս՝ որ ամփոփուած է, որուն տպագրութեան ծախքը վճարելու անկարող ըլլալովս, Սի-

րելի Լ. զգայնոց հրատարակուելէն արդիւ
ուեցաւ : Բայց և այնպէս զանի բոլորովին
բարձի թողի ընեն ալ մեր նուաստութեան
անվայել բան մը ելենալով , անոր ոգին
համառօտ կերպով մը Լ. զգին ընթերցասի-
րաց խմբին ներկայացնելու համար , այս
անգամ և ահա՝ անոր «տախտակացոյց նը-
կարագիր դարուց Բրիտանական կրօնի»
անունով պատկերը , և անոր հետ մէկտեղ
«Առաջին . տեսարակ տեղեկագիրն» ալ բա-
րեկամաց նպատակաւ մամլոյ ներքեւ ձգե-
ցի : Կը յուսամք երկուքն ալ ներկայ շար-
թուս Սարգսեանի Պ . Հարութիւն գրա-
տունը կը յանձնուին :

Աւստի կը խնդրեմ յարգութենէդ
ձեռն . պատուական և Լ. զգոգուտ թերթովը
ձեր Լ. զգասէր բաժանորդաց յորդոր մը ը-
նելով , անոնց ընդունելութեան տեղի շնոր-
հել տալ . որով և զիս միտարելով , նա-
ևս քաջալերած ալ կըլլաք սիրելի Լ. զգիս
այլ ևս օգտակար ծառայութիւններ ընելու .
ընդ որով մաղթեմ լինել ձեզ ողջ ի պար-
ծանս Լ. զգիս , և ի միտարութիւն :

1868 Լ. պրիլ 8 Ք . Միքայիլ Սեփեռեան

Փանոսեան վէ Պատիարքարան իւ-
զերինէ եազըլան վէ զազէթամըզտա նէշը
օլունան Լյումենիճէ պահսը տէվամի պի զա-
րուր եարընքի նիւսիսմիզէ գալմըշ տըր :

ՄԵՃՄՈՒՍ ԱՆ ԸՄԵԼԻ

(18 ինչի նախորդած պահիցէ)

30. Լ. վրօփալար տախի պունան փաթ-
ոհառչ տիրէր տիմէսինէ տէ ճէվապ վերի-
րիզ քի եինէ օլ Լ. վրօփալար պու պըդ-
ըրզէրէ մախսուս պիր լաֆլ պուլամայուպ
պազէն «փաթոհառչ սիվիլ» (քաղաքական
պատիարք) վէ պազէն տախի «Լ. շէֆ
որլիթիէօ է թանփուէզ տը լա նասիօն,
(աղջին կրօնական և քաղաքական գլուխն)
տիմէքտէ տիրէր :

40. Ինսանընը տէյիշթիրէն պիզ տէ-
յիլիզ , իլա տ. վէթին պու կիւնքի փօլի-
թիգասը տըր տէյիւպ Խաղդի հիւմայուն-
տէն պիր պէնտ իսթիսրաճ իտիւպ պիզէ ի-
րայէ իթմսի քի անըն ճէվապընը Սասիս
վերմիլ օլուպ , պիզէ թէքրարընա հաճէթ
գալմատը :

50. Մէզքիւր պէնտի եանըլ օգուլուպ
վէ օլ վէճիլ տախի թէրճէմէ իթմիքտէն
սօնրա՝ իրթէ կիւնիւ նասըլ ըսա քէթէպէ-
տէն պիր խօսաճէ էօնիւնէ տիզ չէօքիւպ ,
հէմ անտէմ թասհիհինէ գալըրընուսա տա
անըն իլալէսի օլան պիր զըգայը էօյլէ հա-

լի իլէ պըրաղըր քի պիզէ պաշըճա գալ-
տըրըլաճաղը տըր : Եւ էօյլէ քի՝

«1) Է փաթըրիթէրին ոսուրի թախի-
քիլէսինի (կարդ յախորդութեան) Պապը-
ալի իլէ րուէսսայի րուհանիլէ գալարընա
իհալէ իտէր» տէր :

Պըրագալմա՝ արթըզ գայիտէյի սար-
ֆիլէյէ մուղայիր օլարագ՝ րիւէսա լաֆլընը
«բանըն զամմէյի սագիլէսի վէ «թէշտի
սին իլէ սէհլէն «Բուէսսա օգուլմաթընը (1) .
պիզիմ օլ խուսուստա տիլէճէյիմիլ պու օլ-
մայուպ իլա շու տուր քի թէքմիլ պալէա-
տէքի պէնտի եազան շուսու պիլմէք քի փօ-
լիթիգաճա պէյիլք պիր խաթատէ պու-
լունմուշտուր , չիւնքի «թախիլի» եանի
խալի օլան մագաճէ պիր խալէֆ , պիր սա-
հիպ եախօտ պիր նայիպ նասպ իթմէք խու-
սուսու միւճէրրէտ մէթպույի միւթէխիսա-
մըմըզ պուլունան զաթը Եհանէնին եէ-
տի էյիւէտի փատիշահիսինէ մէվուտ ու միւն-
հասըր պիր քէյիլիլէթ տիր , նասըլ օլուր
քի պէյիլէ պիր նալիք մատտէնին սէլահի-
լէթի «միլէթէր րէյիլիլէրինէ հէվալէ օ-
լունմուշտուր , տէր :

60. Բիթապէթի (սմանիլէսինտէ տա-
հա պուլիպի գուսուրարտան թախիլիսի կի-
րիպան իտէմէմիլ պիր մուհարրիր՝ էլ ան
պըրըրզ եազմամըզա ուլար ուլմաղ մանա
վերուպ քէնտուսի սէհլէն փաթըրի եազար
վէ օգուր , քի () սմանըճատա հիշ եերի
եօգ տուր :

Հէր լիսանըն քէնտույէ մախսուս պիր
շիվէյի քիթապէթի օլտըղընը նասըլ քի
հէր քէսէ մալիւմտիր , իշթէ Լ. րէպ , Լ-
ճէմ վէ () սմանը քիթապէթի չիվէսինտէն
տիր քի՝ մէզքիւր լուղէթտէ միւճէրրէտ պըդ-
ըրզ , տըր . պիզիմ միւէլլիթ իսէ՝ Խնկիլիլ
լիսանըն մէլուֆ օլտուղու իչիւն , պու լու-
ղէթին ինկիլիլիզէսի օլան փաթըրիք լաֆլը
իլէ () սմանըճատանը թախիլի ու թաղլիդ
իթմէքտէ տիր :

Լաքին պու տա չօղըզ պըրպանաճագ
շէյ տէյիլտիր , չիւնքի սէքիլ եաշընտա եանի
նինիճիլէզինին Լիթիլիստէն տըրըլամալ չա-
ղընտա՝ հըֆիլ թէվարիս վէ թահսիլ քի-
թապէթ իտիւպ խաթիմ թիթիմ օլմուշում
տէյիլ միւսամէ հա իտէնին հալի տէ պուգա-
տար օլա պիլուր :

70. Չալմէն պու մէսէլէ հագըրնտա
պիզիմ տէտիլլէրիմիզէ կիւլա էհէմմիլէթ
վերտիրթմէմէք ֆիթրի իլէ «պունլար լու-

(1) Պունը մագապա վերիլիլ չիւնքի Խ-
թանպուլ մագապարընտա պու կիպի սագա-
ղաթտէն մատուն պիր թահիլարթ օլմա-
յօր , նասըլ քի տէ գիլիմ պահսմըզտա տա փէք
չօղը վաղը օլմըշտուր :

լաթտէ էօկրէնիլիլ շէյլէր տիր , տէր :
Պունըն իչիւն տախի մէրգուլէ տիրիլ քի՝
պագսըն պիր տէմ . Չալմէնտէն թէվա-
րիլիլ Լյումենիլէսինտէ միւլէրքէլ () թա-
տէհը վագաալարընա վէ թէվարիլիլ — Բու-
միլիլին սօն գըթալարընա , քի անլէրտէ
քեամիլին պիզիմ սէյիլտիլլէրիմիզի պու-
լաճագ տըր :

Լ. վրօփալար տախի գատիմտէն պերու-
պու պէյիլէ տիր , վէ հալեա պու կիւնէ տէ-
կին : Սորարըզ Մէճմուլալ Խնկիլլէրա-
տա գայիմ փրթմէթմանթ սերփիքսփօսը
մէզհէպ իւզէրինէ հըմայէ վէ սահապէթ ի-
տէ պիլիլյօր մը Գրալիլա հաղըթէթէրինտէն
մատա , չիւնքի օլ սէլահիլլէթ քէնտույէ
մախսուս պիր քէյիլիլէթ օլտըղը իչիւն տի-
կէրինէ իհալէ իթմէյուպ քէնտուսի տէր-
իւհտէ իթմիլ վէ միլլէթի տէ էօյլէ գա-
պուլ իթմիլ . վէ իշթէ Բուսիլա իմիլէրա-
թօրը՝ քի րուալարըն հէմ հաքիմի տիր վէ
հէմ տախի մէզհէպլէրինին համիսի տիր .
էմմա գարիգաթտէ Լյաթիլիլիլիլ Եախօտ
Պատրիարքըզ տինիլան րուհանիլ պիր մէս-
նէտտէ վար ըմըլ , օ հէր հալտէ քիլիսայէ ա-
յիտ պիր շէյ օլուպ հիւքիւլէթմէ պիր եէ-
րի եօգ տըր , պինայէն ալէյհ հաքիմի մէ-
մալիլ յալան րիճալէ միւնհասըր տէյիլտիր՝
խուսուսա պիր Խալմա տէվէթէ . Մէճմուլա
թէվարիլիլ պիր տէֆա տահա եօղաւսա
անտո կէօրէճէք քի էվայիլտէ Լ. վրօփալար
տախի պու պէյիլէ իմիլ , եանի փատիշահիլէր
րալէր եինէ պէյիլէ րումի փաթըրիլիս
(պըրըրզ) նամը իլէ փաթէթթէթու ու ա-
վուէ տը Լ. իլիլ թապիր օլունան մէզհէպ
համիլէրի եախօտ միւճէթէհիլլէրի (պաշտ-
պան կամ խնամակալ կրօնի) նասպ իթ-
միլլէր տիր :

Իգրար իտէրիլ քի՝ Մէճմուլանըն օլ
խուսուստա կէօսթէրտիկի շու տէրէճէ զաֆ-
լէթ վէ մահալա ինտընտան մէզպուր օլա-
րագ , սապըզա տախի սէյիլտիլիլիլ պալեա-
տէքի ճիւլլէլլէրին թէքրարը գէվայիլտինէ
տիւշար օլտըզ , պէլքի պու տէֆա օլուն
մէրգուլէ շունըն նէ՝ օլտըղը անլատապիլի-
րիլ նիլլէթի իլէ . իշթէ պունըն իչիւն ս-
գույանլարըմըզտան օլ պապտէ մաղուր տի-
լէրիլ :

Պագսըն պիր տէմ «Խալմա — թա-
րիլիլնէ վէ թէվարիլիլ () սմանիլլէյէ քի
Խաթանպուլ պըրըրզէրի հագըրնա թամմ
պիզիմ տիտիլիլիլիլ գանի օլաճագ տըր ,
եանի «պըրըրզ» մէզհէպին միւճէթէհիլտի
վէ միլլէթին րէյիլիլ իմիլ տէյիլ :

Եւ պիզիմ գաֆրաֆիլուր (պօռո-
տախոս) միւհարրիլ «պէն սէքիլ եաշընտան

շու սիննի քեմալիսմէ կէլինձէ երևք վէ տօ-
լապ տօլըսը, սանտրդ երիքիւ քիթապլար
իշինտէ զարգ օլմուշ տտամըմ, տէյիւպ,
թէքէպպիւրտէ օլտուն, պիղ տէ պէրուտէ
Լճամըն մէշահիրի շուարասընտան պիրինին
պու մագուլէէր հագգընտա թէրթիպ իթ-
տիկի շու պէյթի տէր խաղըր իթմէտէ օլա-
ըմ. եանի՝ Կան թէհիմալըրա չի՞ իլմ ու
խապէր, քի պէրու հիգիւմէսթ եա տէֆ-
թէր, :

Իշթէ փաթըրիք վէ իշթէ կարգ յա-
ջորդութեան,

պաշը ուճունտա Յ. Ս. Սարգանեան.
Սարըսա՝ պուստա պիր հիւսն ու
քեմալը,

չէրէֆի իլէ օլտուն նիւմայան :
Հէր նէ հալ իսէ արթըր մերգուսէ
պու գատարը քիֆայէթտին ատտ իտիւպ,
զիյատէսինտէն սարֆի նազար իտէրիգ. չիւն-
քի տօթլարըմըղտան պիղէ «զի՞նչ օգուտ
է քեզ սերմանել յապառաժի, զիրա անըն
ձէվապը շիւպհէսիզ երինէ մագաս օլաճագ
տըր», տիյէնէր տէ օլույօր :

Ա. ԳԱՐԱ - ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

ԴԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՍԻԻԹԵՆԵՎԻԹԸ

Օաթը հաղըթի փատիշահի, չըգան
ճումաա կիւնիւ սէլամըք րէսմի Լիսինտէն
սօնրա, Քեաղըտ—խանէ գասըր Հիւմա-
յունը վէ սաաթ օն րատտէլէրինտէ տախի
պիտտէվէթ ու իւլ իգպալ՝ Պէյլէրպէյի
սահիլէրայի Հիւմայունի թէլըրիֆ պու-
յուրմուշար տըր :

—Սըրպ զաղէթալէրինն իֆատէսինէ
նազարէն՝ Պօսնա վէ Լէրսէք թարաֆլա-
ընտա էյլէնմէքտէ օլան ասաթիըր Հաճա-
նէնին պաղը հարաքերաթտա պուլունտուգ-
արը, վէ պու կիւնէրտէ մէմլէքթէյնտէն
կէլէն պիր չօգ Լէհիլէրինն օլ թարաֆա
վասըլ օլարագ ասաթիըր Հաճանէնին խրտ-
մէթլէրինտէ պուլունտուգլարը անլաշըլմըլ.
վէ տէվէթլիւ րիֆայէթլիւ Սէրտար—Լիգ-
րէմ փաշա հաղըթլէրինն եազընտա
Սօթարա կիտէճէքլէրի իճթիմալտէն պու-
լունմուշ տըր :

—Պուլարիսթանտա պուլունտան պիր
թագըմ ֆէսատաթըն թէպաիլի ուսուլ ի-
տէրէք, Պուլարար հաղըրըղա վէ տուվէ-
լը զարպիլէյէ էմիլէթ իթմէմէ կէ թահրիգ
վէ Պուլարար իլէ Լուսնանըլար պէյին.
տէ պիր իթիֆագ հասըլ իթտիւմէք իւլլէ,
Լուսնան գրալընն Լրան—տիւգ—Լիգօ.

լանըն գըղը իլէ վուգու պուլան եզտիվաճը-
նըն նէթաիճը հիւսնէսինի թէֆհիմ իթմէք-
տէ օլտուղինի վէ պու խուսուսա հէրքէստէն
զիտտէ չալըշան իքի Պուլարըն պիրինին
Կիրուֆ նաճնտա, Բուսիա գօնսօլսըր վէ
տիկէրինն Չալըգ իսմինտէ գօնսօլսըր մու-
մայիլէյին թէրճիւմանը պուլունտըղըն,
Գօրէսփօնտանս—տը Կօռ—Ուէստ զաղէ-
թաաը իլան էյլէմիշ տիր :

—Կէլէն փաղար կիւնիւ Բուսիա տէվ-
լէթլինն՝ Տէրսատէթ սէֆիրի ճէնէրալ
Իկնաթիէֆ՝ իքինձի թէրճիւմանը իլէ Բուսի
փաթըրիսանէսինէ աղիմէթ իթմիշ վէ
փաթըրիգ էֆէնտիյէ Բասգալտա թէպրի-
քինի իճրա էյլէտիքտէն սօնրա, Իսկէն-
տէրիյէ փաթըրիքլիկի մէսէլէսինէ տայիր
պաղը միւզաքէրաթա կիրիշիշ տիր :

—Չըգան փէնձէնպիհ կիւնիւ Բււթ-
րիա Լիլիսի թարաֆընտան, միսաֆիր Բու-
շիտուգ Բալօրա ֆէվդէլատէ պիր զիյաֆէթ
քէշիտէ օլունարագ, իւպհէթլիւ տէվէթ-
լիւ Լիլ վէ ֆիուտա փաշալար հաղարաթը
տախի մէղքիւր զիյաֆէթտէ հաղըր պու-
լունմուշար տըր : Բըշիտուգ Հարը-Սիւր-
տինան ճէնապլէրի, ճիւմաա կիւնիւ Սար-
նա թարիդի իլէ Լւսթրիա ճանիպինէ եօլ-
ճու ճըմուշար տըր :

Չըգան ճումաա էրթէսի սապահասը
Օաթը հաղըթի փատիշահիէրի Պէյլէր-
պէյի գասըր հիւմայունէրինտէ Լւսթրիա
արշիտուգալարընա պիր դահվէալթը վէր-
միշէր տիր :

Սատամ աշիտիւշէս Ունիէր տախի
Օաթը հաղըթի շէֆէթսիմաթը փատի-
շահիէրի, հարէմ թարաֆընտան տալէթ
օլունմուշ իտի :

—Պօնթ-Համպօր ճէնապլէրի չըգան
ճումաա էրթէսի կիւնիւ Հիւրայա վէ Լ-
թինայա կիթմէք իւլլէ եօլճու օլմուշտուր :

—Սիւհիւմմաթ ասքէրիյէ ճիւմէսի իլէ,
Կիրիտէ կէօթիւրիւմէք իւլլէ, 1,500 լի-
րայա իսթիճար օլունան Լիլիլիյէ գու-
մանիսըր վափօրլարընտան պիր վափօր Կի-
իտէ միւթէվէճիհէն, կէլէն չարշէնպիհ
րիւնիւ սաաթ 11 տէ Տէրսատէթտէն ա-
ղիմէթ էյլէմիշ տիր :

—Կէլէն սաղը կիւնիւ աղաֆրանկա ստ թ
11 տէ խարիճիյէ նաղըրը իւպհէթլիւ տէվ-
լէթլիւ փաշա հաղըթլէրինն սահիլխա-
նէյի տէվէթլէրինտէ, պաղը վիւքէլա վէ
սէֆիրա իլէ Տէրսատէթէ կէլիշ օլան՝
Լւսթրիա արշիտուգլարընա վէրիլէն զիա-
ֆէթտէն սօնրա Սէրիա նամ վափօրը Հիւ-
մայունիլէ, Պէյրօզ գարիէսինտէն իքի

սաաթ մէսաֆէթէ օլան, թիգաթ գասըր
Հիւմայունընա աղիմէթ պուլունմուշ տըր :

—Ղէսէրի ճէտիտէն վարիտաթընը գար-
շըլք թուլարագ թէրսանէի—ամիրէ թա-
րաֆընտան, Ղալաթա սարաֆլարընտան՝
200,000 լիւրալը պիր իսթիքրաղը ագտ վէ
Կիրիտ վէ Լիլիտ վէ տտհա սայիր իսթէլէ-
լէրէ կէօթիւրիւմէք քէօթիւրիւն նաղի-
յէսինն գօնթրաթոյա րապթ օլունտուղի,
Լէվանթտա կէօթիւմիւշ տիր :

—Լաֆրանկա Բարիլ 24 թարիքի իլէ
Լթանս—Հալաս—Հէքիլէն պիր թէլէկրա-
ֆա նաղարէն, Լաշտաթն Ֆրանսըլ, Ին-
կիլիզ, Լուսնան, Բուսիա, վէ Ուսիա
Կանսօլուարը Պուրէշտէ Լհուսիլէրէ
յարըր օլան խուսուլմէթին, սահիհ օլտու-
ղունու թաստիգ էթմիշէր տիր :

—Սատրիտտէն Բարիլ 23 թարիքի իլէ
Հէգիլէն պիր թէլէկրաֆ, Սարէշալ Կար-
վաէրին վէֆաթընը վէ եէնի պիր գապիլէ-
թօ թէլէրիլ էտմէք մէմուրիյէթի, Լիւղա-
լէլ—Պրալօ ճէնապլէրինն իհալէ օլուն-
մասընը պիւտիւրմիշ տիր :

—Սատրիտտէն աղաֆրանկա Բարիլ 24
թարիքի իլէ Հէքիլմիշ օլան պիր թէլէկրաֆա
նաղարէն, Ս. Կանդալէլ—Պրալօնըն
րիյասէթի թախթընտա՝ եէնի գապիլաթօ
թէլէրիլ օլմուշ տըր :

—Պէրլինտին եաղըրըղընա կէօրէ : Ֆի-
րանսա իլէ Լւսթրիա տէվէթլէրի մապէյ-
նինտէ օլան ահտնամէնին էսասըղ օլտուղի
անլաշըլմըլ տըր :

—Լա—Թիւրքինն եաղըրընա կէօրէ,
Ս. Պիւլտպէրի ճէնապլէրի փարիստէ ի-
գամէթ էտէճէք իմիշ :

—Հէվլիկ մատտէսի հագգընտա, Բը-
րուսիա վէ Տանիմարգա տէվէթլէրի մա-
պէյնինտէ օլան մարաղանըն տէֆի իշին
Ֆրանսա իմքէրաթօրու հաղըթլէրինն ա-
րայա կիրմէսի մէմուլ օլունմագտա տըր :

—Լիլլօփա զաղէթալէրինտէ օգուտու-
ղունմագա կէօրէ, Հէր նէ գատար Տանի-
մարգա տէվէթի Բուսիա գապիլէթսըր ի-
լէ քէնտու մինասիպաթընը քէսմէմիշ իսէ
տէ, եաղընլարտա վուգու պուլաճաղընտան
գօրգուլմագտա տըր :

ՄԻԻԼԻԻԹԻ ԴԱՅԻԹԱ
Ն. Ո. ԻԹԷԹԱՆ

ՍԱՀԻՊԻ ԴԱՅԻԹԱ ՎԵ ՄԱԹՊՈՒԱ
Ե. Յ. Ե. ՄԻՆԱՍԻԱՆ